

Ekspertiishinnang seoses kriminaalteoasjaga number 1-23-681 (22231503700)

Ekspertiisi alus:

Kohtunik Aulike Salo määrus (9. mai 2023, Tallinn).

Ekspertiisi jaoks saadud materjal:

1. ice_video_20221011-132937.
2. MOV_0135.
3. MOV_0137.
4. 3-2-1-Makarevich-info.
5. 3-2-1-Makarevich-laul.
6. 3-2-1-Makarevich-laul-ekraanitommis.
7. 3-2-2-Makarevich-laulu-tolge.
8. 3-2-3-Marko-Hymnimasin_x264.
9. 3-2-5-Ewert-Sundja-2008.
10. 3-2-7-IMG_3268.
11. 3-2-8-IMG_3269.
12. 3-2-9-IMG_3270.
13. Kriminaalasja toimik nr 1-23-681.

Ekspertiisi viisid läbi:

Peeter Torop, Tartu Ülikooli semiootikaosakond
Silvi Salupere, Tartu Ülikooli semiootikaosakond
Anti Randviir, Tartu Ülikooli semiootikaosakond

Ekspertiisi esitamise kuupäev:

18. oktoober 2023

Ekspertiisi ülesanne:

Vastata prokuröri ja kaitsja küsimustele

Ekspertiisi sisupunktid:

Preambula: ekspertiisi teoreetilised alused ja Jüri Kiviti teose üldanalüüs

Vastused prokuröri küsimustele

Vastused kaitsja küsimustele

Preambula: ekspertiisi teoreetilised alused ja Jüri Kiviti teose üldanalüüs

Antud teost, Jüri Kiviti loodud muusikalist-sõnalist-pildilist esitlust, tuleb analüüsida tervikuna. See on loodud ja esitatud tarbijale tervikuna, kus interpretatsioon ja mõistmine on kolme mõõtme – muusika, sõnaline tekst ja pildimaterjal – tõlgendamine terviklikus kombinatsioonis. Seda tervikut saab ja tuleb tõlgendada konkreetsetes ühiskonnas ja kultuuris konkreetsetes aegruumis. Vastavaid aspekte nende konkreetsuses tuleb käsitleda olevikuliste ning minevikku omavate nähtustena. Lihtsustatult nimetame neid aspekte sotsiokultuuriliseks kontekstiks. Seega kuulub vaatluse alla Jüri Kiviti loodud kompleksne teos kolmes peamises mõõtmes sooritusaegses sotsiokultuurilises kontekstis.

Ekspertiisile antud küsimused keskenduvad teose tähendusele ja taotlusele. See tähendab, et ühelt poolt on teemaks teksti ülesehitus ja märgiline struktuur/toimimine, teiselt poolt teksti ja selle tähenduse modaliseerimine.

Kuna ekspertiis teostatakse Eesti kultuuriruumis, siis lähtutakse selles analüüsitavaid sõnade tähenduste denotatiivses plaanis Eesti Keele Seletavast Sõnaraamatust (EKSS 2009) ja selle internetis kaasajastatud avalikult kättesaadavast versioonist. Teiseks lähtutakse sellest, et Eesti hümn on sotsiaalne representatsioon, see tähendab: Eesti hümn on ühiskondlikult ja institutsiooniliselt kokkulepitud, heakskiidetud teos. See, et Eesti hümn on sotsiaalne representatsioon, viitab seega ka asjaolule, et selle sõnalise osa staatus on millegi väitmine, ning et vastavates väidetes sisalduvas on ühiskondlikult kokku lepitud. Järelikult on Eesti hümn sõnaline osa oma modaalsuselt siiralt väidetud ja väljendatud episteemiliselt objektiivne fakt või tõdemus.

EKSS 2009 sätestab 'hümni' tähenduse nii:

“hümn

1. teatava riigi, rahvuse, klassi, organisatsiooni pidulik esinduslaul. Eesti Vabariigi hümn.

Liitsõnad: olümpia|hümn, rahvus|hümn, riigihümn.

2. kirj muus ülev, pidulik ülistuslaul; selles laadis helitöö v. luuletus. Homerose, Pindarose hümnid. R. Glieri „Hümn suurele linnale”.

3. piltl ülistus. Poeem, film on hümn loodusele ja merele. Linnud laulsid hümnid kevadele.”

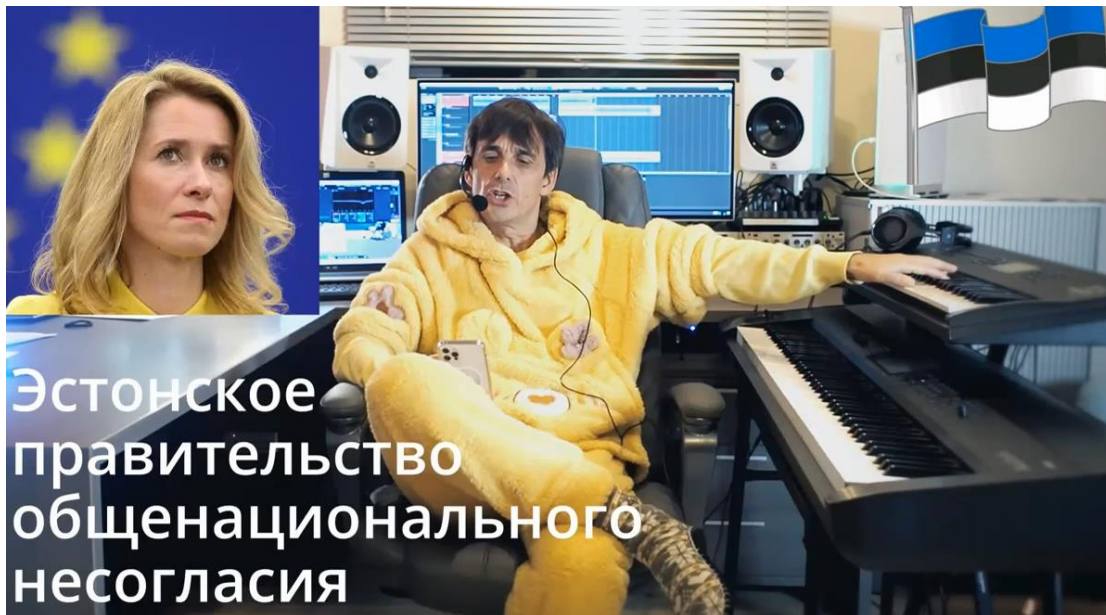
(<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=h%C3%BCmn&F=M>).

Kellegi või mingi institutsiooni esindustekst (sh ka esinduslaul) sisaldab ka identiteedi esitlemist ja esitamist. Identiteedi olulised komponendid on väärtushinnangulised ja emotiivsed (enese)väljendused, mille hulka kuuluvad ka emotsioonid (Jakobson 1960). Riigihümni kui sotsiaalse representatsiooni puhul muutuvad need komponendid oma staatusest episteemiliselt objektiivseteks faktideks ehk tõdemusteks, mida väidetena iseloomustab tõeväärtus (Searle 1995). Neid aspekte kinnitab ka EKSSi ülaltoodud definitsioon. Mingi positiivse tõeväärtusega sotsiaalse representatsiooni teadlik moonutamine on selle ümbermodaliseerimine. Antud juhul, kus Jüri Kiviti on esitanud Riigihümni spetsiaalselt töödelduna, on selge, et tegemist on Riigihümni ümbermodaliseerimisega. Ümbermodaliseerimine on tõendatav sellega, et algselt episteemiliselt objektiivseteks tõdemusteks peetavad asjaolud tõlgendatakse sõnaliselt ümber ehk tõlgendatakse muutähenduslikuks.

Ümbertõlgendamine on antud juhul selgelt seotud sellega, kuidas rakendatakse sõnalist, pildilist ja muusikalist diskursust samaaegselt. Riigihümn sisaldab sõnalist ja muusikalist mõõdet. Antud juhul on tajutatavalt muutumatuks jäetud muusikaline osa, olulisel määral muudetud sõnalist osa ning kommenteeriva tõlgendusjuunajana lisatud pildiline materjal. Kontekstuaalse suunava materjalina on lisatud Jüri Kiviti omapoolne kommentaar. See tähendab, et ümbertõlgendamine toimib väga selgelt Eesti hümnis suhtes, mille muusikaline pool on Jüri Kiviti teose alusmaterjal. Hümnis ümbertõlgendust teostatakse tekstilise ja pildilise materjali kaudu, ankurdades neid muusikalisega. Ankurdamine on semiootiline tehnika, mille kaudu suunatakse mingi teksti mõtestamist (R. Barthes). Antud juhul teostatakse Eesti hümnis mõtestamist, võttes aluseks selle muusikaline mõõde, ja suunatakse seda ankurdamise kaudu peamiselt hinnangulise aspekti kaudu. Teisisõnu: antakse hinnang Eesti hümnile, modaliseerides seda ankurdamise abil negatiivsete väärtushinnangute ja negatiivsete asjaolude, kultuuriühikute ja tähendusväljade kaudu.

Ankurdamine on tehnika, mis puudutab kaht peamist semiootilist tekstiloomevõtet. Need kaks on: (a) ajalooline ankurdamine on diskursuse kujundlikustamine, kasutades aegruumilisi indkseid (toponüümid ja krononüümid), kusjuures eesmärgiks on luua diskursuse välisviiteline simulaakrum ja tekitada nn "reaalsuse"-efekt; ja (b) ankurdamine kui võtte, millega luuakse seosed semiootiliste üksuste vahel, mis kuuluvad kahte erinevasse semiootilisse süsteemi (näiteks pilt ja sõnaline tekst) või kahte erinevasse diskursusnähtusesse (pealkiri ja tekst). Ankurdamine töötab nii, et üks neist asjadest muudetakse kontekstuaalseks viiteks, mis seekaudu lubab muuta teise neist asjadest ühemõtteliseks (Greimas and Courtes 1982: 13). Antud teoses ankurdatakse hinnangulist sõnumit mõlema võttega. Esimese puhul kasutatakse toponüüme ("Eesti", "Washington Ja Brüssel ja London", "NATO platsdarm" kui viited geopolitiilistele ja sõjalistele liitudele, milles Eesti on) ja krononüüme ("Aitäh punastele enamlastele et kinkisid meile iseseisvuse Aitäh Leninile", "Röövisime sakslasi kuid kõik on eestlastele üle läinud" kui viited 20. sajandi alguse ajaloolistele sündmustele, "Meid võtab vastu Washington Ja Brüssel ja London" kui viide 21. sajandi alguse ajaloolistele sündmustele, "Me tapsime siin kõiki juute" kui viide II Maailmasõja perioodile).

Rakendatakse ka teist ankurdamisvõtet. Seotakse mitu semiootilist süsteemi: muusikaline (Paciuse viis), suulis-verbaalne (Jüri Kiviti artikuleeritav), tekstilis-verbaalne (kirjutatud tekst ekraanil), pildiline (fotod), esitluskontekstilis-pildiline (muusikastuudios sisalduv, sh ajutiselt lehviv virtuaalne Eesti lipp).

Joonis 1.

Antud näitepilt (Joonis 1) on Jüri Kiviti esitatava muusikalise teose algusest. Siin toimivad koos: Paciuse viis, Jüri Kiviti artikuleeritav “Minu riik on hulluks läinud, Koos temaga mina”, ekraanitekst “Eesti üldrahvaliku mittenoustumise valitsus”, foto valitsuse liikmest Kaja Kallasest Euroopa Liidu lipu taustal, sussides ja kollases pehmes juveniilses kostüümis Jüri Kiviti, kes istub toolil, jalg üle põlve, vaatab mobiiltelefoni ning sõrmitseb süntesaatorit, ja arvutigeneetiline virtuaalne lehviv Eesti lipp. Tekst, mille põhjal kasutatakse märgisüsteemid on kokku pandud, on Eesti hümn: kasutatud on selle viisi, prosoodiat, aga ka allusioone semantikale (nt “Mu isamaa” ja “Minu riik”, “Sa oled mind ju sünnitanud” ja “Sind loodi sitast”, “Su üle Jumal valvaku” ja “Meid võtab vastu Washington Ja Brüssel ja London”). See tähendab: Eesti Riigi hümn kasutatakse muusikalise ning allusiivse sõnalis-semantilise kontekstina antud teoses esitatava verbaalse teksti ja selle sõnumi ühemõtteliseks ja kinnitatuks tegemiseks.

Valitsuse liikmed seotakse Euroopa Liitu puudutava diskursusega, varustades vastavad pildid valitsusliikmeid negativiseeriva verbaalse teksiga. Seda negativiseerivat hinnangut ankurdatakse juba normaliseeritud Jüri Kiviti antud teose ühemõtteliseks suunatud sõnumiga, mida algaustal toetab seesama Eesti hümn. Samal ajal toimib Jüri Kiviti riietus ja poos, samuti *virtuaalsena* kasutatud Eesti Riigi lipp ka fotopildilise diskursuse suhtes kommenteerivalt naeruväärstavana.

Seega on teoses rakendatud mitut ankurdamisviisi ja isegi ankurdamistasandit, et jõuda edastatava sõnumi tõeväärtuse ja ühemõttelisuse tõstmiseni. Samal ajal toimivad need tõlgenduse suunamised ka modaliseerivatena, mille tulemuseks on naeruväärstav, halvustav ning vihaõhutav teos. Kogu teose vältel toetatakse esitatavat verbaalset teksti, ehk ankurdatakse selle tähendust usutavaks, tõeväärtuslikuks ja ühemõtteliseks, lisades ekraani vasakul servas vaatajale pildilist materjali koos kirjalike kommentaaridega. Toimub ankurdamine koos normaliseerimisega. Normaliseerimine on diskursiivne tehnika, mille

eesmärk on edastatav sõnum usutavaks muuta, tõstes selle tõeväärtust näiteks verbaalse teksti puhul pildimaterjaliga. Kogu Jüri Kiviti teose vältel toimub taoline normaliseerimine esitatava teksti modaalsuse manipuleerimise kaudu. Kui ilma lisanduvate märgisüsteemideta võiks Jüri Kiviti artikuleeritud sõnalise teksti liigitada modaalsuse osas irooniaks või ropendamiseks, siis ankurdamise kaudu normaliseeritakse see tõeväärtust omavaks, samuti nagu ka juba nimetatud naeruväärivad võtted, mida kasutatakse, annavad hinnangu Eesti Riigi, selle rahva ja valitsuse kohta. Ankurdamise ja normaliseerimise kaudu püütakse vastavatele hinnangutele anda tõeväärtus. Need on tüüpilised võtted propagandadiskursusele.

Teose teksti sõnum on loodud vastandusele 'positiivne --- negatiivne', 'psüühiliselt 'normaalne' --- 'psüühiliselt 'ebanormaalne''. On selge, et teose algne materjal on Eesti hümn. Seepärast on selge, et nimetatud vastandustes on antud hinnang Eesti Vabariigile, kuna Eesti hümn on Eesti Vabariiki identifitseeriv teos ja kaasub seega Eesti Vabariigi sümbolikas. See nimetatud vastandus on loodud väljatoodud opositsioonidele, mis väljendub Jüri Kiviti teose sõnakasutuses: "Minu riik on hulluks läinud" --- normaalne tavamõistlik riik; "Selliseid debiilikuid roolis" --- normaalne tavamõistlik inimene roolis; "Sind loodi sitast" --- 'normaalse geneesiga' subjekt; „Me tapsime siin kõiki juute” --- konsensuslik suhtumine igasugusesse antisemitismi. Need on hinnangulised arvamused, mis, olles seotud Eesti hümn muusikalise mõõtmega, annavad hinnangu Eesti hümnile, sest need on konkreetselt suunatud arvamused. Need hinnangud on suunatud konkreetselt Riigi ja Riigi institutsioonide kohta. Kuna need ei ole põhjendatud, tuleb neid tõlgendada halvustavate arvamustena, mida võib klassifitseerida solvanguteks või teotamiseks. Semantika seisukohalt seisneb fakti ja arvamuse erinevus selles, et fakt vastab garanteeritult tõe ja ei sõltu kõnelejast. Seevastu arvamus on lahutamatult seotud kõnelejaga, tema autoriteediga, ning võib nii vastata tõe kui olla vale. Faktiivsetel ja mittefaktiivsetel ütlustel ei ole üksnes erinev loogilis-semantiline staatus, neil on koguni erinevad eesmärgid: üks informeerib olukorrast maailmas, teine arvamusest selle kohta. Niisiis eristame me tekstis kahte plaani: informatiivset ja kommunikatiivset. Informatiivne plaan seostab teksti tekstivälise reaalsusega, läbi signifikatsiooni- ja referentsimehhanismide, kommunikatiivne plaan aga seostab teksti selle kõneakti osalejatega. Informatiivse ja kommunikatiivse plaani vahekord moodustabki teksti kommunikatiivse perspektiivi. Eri tekstid ja eri žanrid demonstreerivad selgelt erinevat kommunikatiivset orientatsiooni ning tihti on žanritüpoloogia sellele rajatud.

Hümn nagu lüürikagi on vorm, mis on selgelt orienteeritud kommunikatiivsusele; hümn kommunikatiivsus on rõhutatud: teksti tegelased on samal ajal kommunikatiivse akti osalised. Viimane on võimalik eeskätt tänu deiktliste märkide kasutamisele, sellistele nagu nt 'mina', 'meie', 'sina', 'siin', 'praegu' jt. Juba hümn alguses on selle kommunikatiivne perspektiiv selgelt eksponeeritud: esitatud on nii sõnumi saatja (meie) kui vastuvõtja (Sina). sõnum seisneb kommunikatiivse struktuuri edastamises: me teatame Sulle üksikasjalikult ning rohkeid parafrase ja sünonüümilisi konstruktsioone kasutades, et me Sind kiidame.

Väited, nagu „Minu riik on hulluks läinud, Mu Eesti.”, „Me oleme kerjused, kuid uhked meist sai NATO platsdarm” jm on ilmselgelt mitte väited, mis midagi kirjeldavad või professionaalset hinnangut andvad. Jüri Kivital pole psühhiaatria-alast pädevust, et kedagi 'hulluks' sildistada, samuti pole sellist diagnoosivõimalust määratletud Rahvusvahelises Haiguste

Klassifikatsioonis. Sama pädevuse puudumine kehtib Jüri Kiviti majandusalases hariduses ning kellegi sildistamise osas 'kerjusteks. Seega on sarnased väited antud teoses Jüri Kiviti subjektiivseid arvamusi kirjeldavad ning hinnangulised. Need on emotiivsed (R. Jakobson) lausungid, milles kommunikaator annab edasi autori tundeid. Tõlgenduslikult pole võimalik määratleda, kas siin defineeritakse isiklike tundeid või ideologeeme, ent need fraasid on seotud muusikalise ja pildilise kontekstiga, mistõttu need subjektiivsed emotiivsed hinnangud on selgelt seostavad hinnangu andmisega Eesti hümnile. Oluline on, et „Minu riik on hulluks läinud, Mu Eesti“, „Me oleme kerjused, kuid uhked meist sai NATO platsdarm“ ja muud on lausungid, kus predikaadisubjekt on laiendatud Eesti kogu elanikkonnale ja riigile kui institutsioonile. Kuna vastavad negatiivsed ja negativiseerivad hinnangud pole ilmselt kogu predikaadisubjekti hulgaga kokku lepitud ega põhine uuringutel, on tegemist solvanguga kogu vastava predikaadisubjektikogumi (eesti rahva) ja institutsioonikorra (Eesti riigi) suhtes.

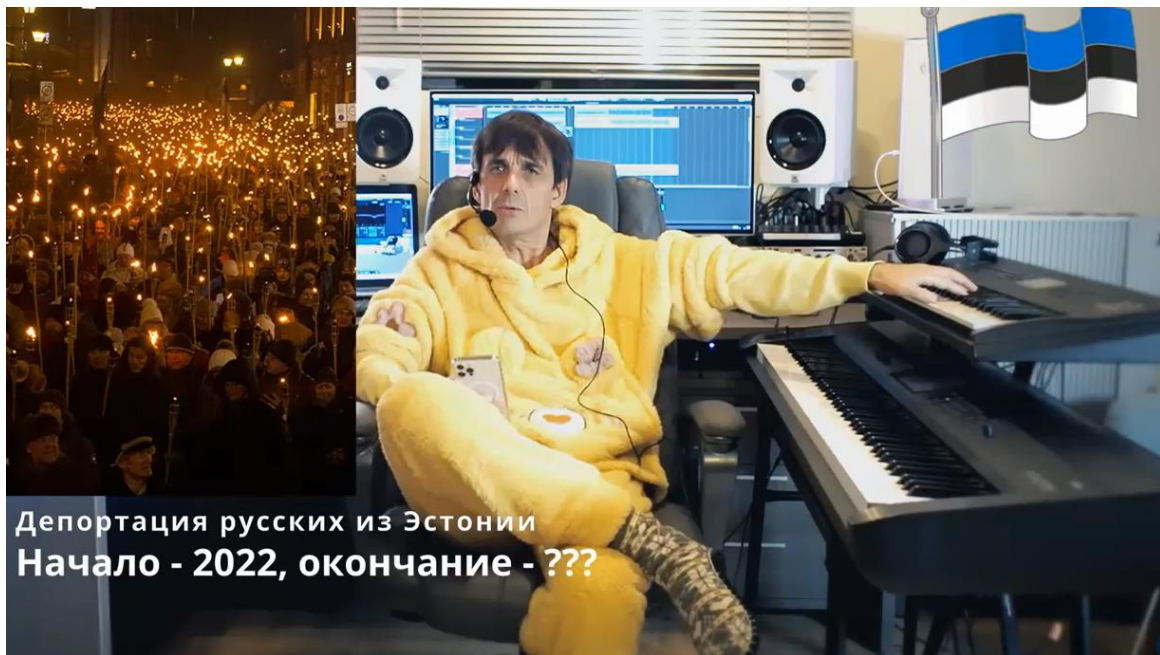
Teose semantika märgistruktuur

Semiootika klassikuid, C. Morris, on eristanud järgmisi märgitüüpe: “[...] identifikaator määrab ala, millele käitumine koondatakse; designaator piiritleb tavaliselt need vastusjaded käitumises, mille valmistavad ette teatud liiki objektid; hindavmärk suunab interpretaatori vastuskäitumist teatud objektide sissetoomise või asjakohastamise abil; juhismärk konkretiseerib käitumist veelgi, piirates neid spetsiifilisi vastusjadasid käitumises, mille sooritamiseks interpretaator ette valmistatakse” (Morris 1971: 146).

Jüri Kiviti teoses määratlevad identifikaatorid tähendusvälja seotuks Eesti Riigiga (laiemalt ka Lääne kultuuriruumiga – viited NATOle, Brüsselile, Londonile, Washingtonile), ning 'meie' (kuna tegemist on riigihümni alusele loodud teosega) kaudu eesti rahvaga; läbivaks designaatoriks on 'hulluks läinud Eesti Riik' koos vastavate keeleliste ja kõnekeeleliste konnotatsioonidega (vt EKSS). Teoses sisalduvad hindavmärgid negativiseerivad Eesti Riigi ja rahva fraasides nagu „riik on hulluks läinud“, „debiilikuid roolis“, „Sind loodi sitast“, „Me tapsime siin kõiki juute“ jne, aga ka „Me oleme kerjused, kuid uhked/meist sai NATO platsdarm/Meil pole varsti süüa/Kuid on padrunid“. Juhismärgid annavad interpretaatorile suunised, kuidas suhtuda Eesti Riiki ja rahvasse. Kuna Eesti Riik ja rahvas on predikaadisubjektina ja identifikaatorina kõrgelt negativiseeritud, ning teoses esineb ka konkreetset vastukäitumist eeldav viide Holokaustile („Me tapsime siin kõiki juute“), nagu ka EKSSis leiduvad viited seoses vastuskäitumisega 'hullule' (nt „Löödi maha nagu hull koer“, EKSS), siis tuleb teose juhismärkideks peale suhtumisinstruktsioonide andmist lugeda ka seda, et vihjatakse konkreetsele vastukäitumise soositusele Eesti Riigi ja rahva suhtes.

Teose kollektiivse predikaadisubjekti (eesti rahvas) negatiivne positsioneerimine on identifikaatoritega määratletud geograafiliselt ja etniliselt („Eesti“, „eestlased“, lisaks on tegemist Eesti hümniga kui teose algmaterjaliga), designeeritud konkreetset („hulluks läinud“). Hindavmärgid on designaatoritega ühendatud, mis on propagandatekstide, täpsemalt viha õhutavale propagandale, väga iseloomulik. Kasutatakse väljendeid „riik on hulluks läinud“, „debiilikuid roolis“, „Meid võtab vastu/Washington ja Brüssel ja/London./Me oleme kerjused, kuid uhked/meist sai NATO platsdarm/Meil pole varsti süüa/Kuid on padrunid“, „Röövisime sakslaseid kuid kõik/On eestlastele üle läinud/Me tapsime siin kõiki juute/Ja selles oli meil suur

edu/Saabub päev, saabub tund Kõikidele venelastele ütleme:/„Minge nah!““. Seekaudu muudetakse hindavmärgid niivõrd seotuks designaatoritega, et nende eraldamine muutub antud (propaganda)diskursuses võimatuks, ning Eesti Riik ja rahvas samastatakse 'hulludega' (vt EKSS), ohtlike käitujatega, antisemiitidega, roimaritega. Siit nähtub antud teose kandev idee Eesti Riigi ja rahva suhtes negatiivse hoiaku võtmise propageerimisest, nende kui ohuallika eest hoiatamisest. Vastavad juhismärgid on oma vihaõhutamises ja sihtmärgi leidmises järeldatavad kogu teose ülesehituses, kus Eesti Riik ja rahvas on paigutatud negatiivsele poolusele. Seega pole Jüri Kiviti teos identifitseeritav mitte üksnes halvustava ja solvavana, vaid ka potentsiaalsele vihakäitumisele õhutavana.

Joonis 2.

Propagandadiskursus, kus ankurdamise, normaliseerimise ja tekstisiseste märgisuhete manipuleerimise abil suurendatakse sõnumi tõeväärtust, puudutab Jüri Kiviti teksti kui teotava ja solvava, potentsiaalselt ohtliku teose omadusi. Kogu teos raamistatakse viimase kordusstruktuurilise visuaaliga (Joonis 2), kus fotol esitatakse tõrvikutega rahvamassi, kirjutatud tekstiga teatatakse „Venelaste deporteerimine Eestist alates – 2022, lõpetades -???“, artikuleeritud laulusõnadega öeldakse „Saabub päev, saabub tund/Kõikidele venelastele ütleme:/„Minge nah!““. Lauldavate sõnade potentsiaalne kõnekeelne roppus ankurdatakse formaalseks teadaandeks sellest, justkui saadetak스 kõik venelased Eestist välja. Selle võimaluse tõenäolisust ankurdatakse viide natsionaalsotsialistide tõrvikuüritustele hitlerlikul Saksamaal. Sama ankurdamine tekitab kogu sõnumile konnotatiivse mõõtme eestlaste ohtlikkusest ja vägivaldsusest. Sama ankurdamine kasutab ära kogu teose vältel arendatud võtet Eesti Riigi ja rahva negatiivsest positsioneerimisest opositsioonide loomise kaudu. Nii tekitatakse reaalne semiootiline pinge Eesti Riigi ja rahva ning venelaste vahel, kasutades osavalt ja väga valikuliselt (st kontekste arvestamata) neid ankurdamise ja sõnumi normaliseerimise vahendeid, mis konnotatiivsete seostega on võimalik luua. Vastava tähendusvälja arendamine

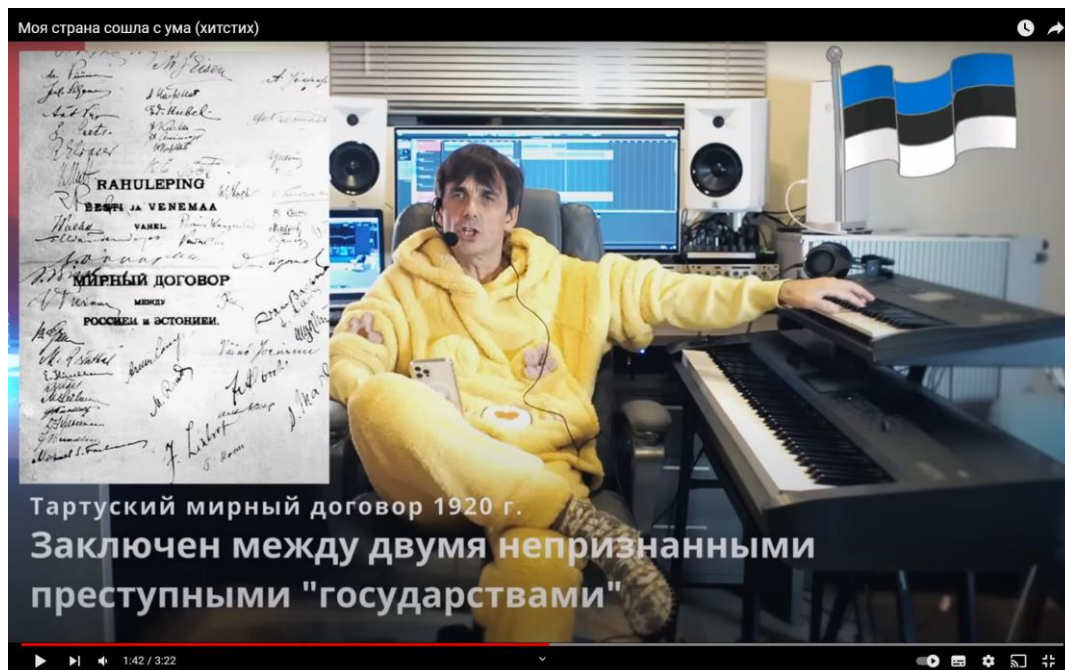
otsese ähvardamisega sellest, et eestlased saadavad venelased riigist välja, algas juba varem, kus tutvustati eestlaste vägivaldust sakslaste vastu, kui lauldi, et „Röövisime sakslaseid kuid kõik/On eestlastele üle läinud“, misjärel tutvustati eestlaste vägivaldsust koos sakslastega nende tegudes juudi rahvuse vastu, lauldes „Me tapsime siin kõiki juute/Ja selles oli meil suur edu“. Sõnumiehituslikult liiguti pseudoinformatiivse taustaloome juurest lõpus kõlava ähvarduse ankurdamiseni kogu eelneva pseudotõendusliku materjali abil.

Teoses kasutatakse viiteid Eesti Riigile ja rahvale kui seotuile psüühikahäirega (vt EKSS), kommunistliku ideoloogiaga (Lenin ja „punased enamlased“), NATO-ga kui loomult agressiivse käitumisega, juudi- ja venevaenulikkusega. Väitevormis esitatud arvamused on seotud üksikute käibesõnade ja ajalooliste nähtustega. See kehtib antud teose nii sõnalise kui pildilise materjali kohta. Pseudoinformatiivne diskursus on fundamentaalselt seotud Jüri Kiviti puhtsubjektiivsete hinnangutega, ning esitatud väitefaktilise negativiseeriva diskursuse vormis. Need sõnumid ja koguteksti märgiline struktuur on iseloomulikud propagandistlikule diskursusele, kus teksti „kasutatakse mitmesugustel sekundaarsetel eesmärkidel, ja seda võib sellepärast kergesti segi ajada sellise diskursusega, mis on eelkõige informatiivne, hindav ja sügavutiminev“ (Morris 1971: 227). See teeb antud teosest Eesti Riiki ja rahvast halvustava ning solvava teose. Oma propagandistliku süvastruktuuri tõttu võib taoline tekst olla ohtlik, sest võib soodustada või esile kutsuda mitte ainult vaenulikku suhtumist Eesti Riiki ja rahvasse, vaid ka vastavat tegelikku käitumist.

Paroodia, satiir, paskvill

SALOMEA / On hulluks läind mu isamaa
(<https://www.youtube.com/watch?v=O38Qzd7OcLY>)

Muudetud sõnad (väidetavalt küll otsetõlge) teisel viisil ja Salome piiblilooga seotud kommentaarid. Videoklipp algab vihjega muusikute kõnepruugile, millele vastavalt „väga lihtsat muusika“ ja „väga primitiivset muusikalist partiid“ saab mängida ka „kannaga“ (пяткой). Et tal jalas sokksussid, siis ei saa esineja seda demonstreerida, kuid lubab selle esitada vaid vasakut kätt kasutades. Järgneb mõttekäik, et kuigi hümn on põhimõtteliselt püha asi, siis tänu poliitikutele on tekkinud mulje, et tegemist ei ole enam riigiga, vaid territooriumiga, mida valitsevad ajutised likvidaatorid. Milline on riik, sellised on ka hümni. Jätkates teemat küll hümniviisil lauldes, ei parodeeri esineja enam hümnit, vaid Eesti poliitikat. Ta väidab, et ei ole kunagi nähtud selliseid debiilikuid rooli juures. Video taustaks on eesti poliitikute fotod ja tekst: „Eesti üldrahvusliku leppimatuse valitsus“. Edasi järgneb veel paroodiaga seostatav vihje Lennart Meri tsitaadile „Olukord on sitt, aga see on meie tuleviku väetis“. Ekraanil nähtavas tsitaadi tõlkes on kasutatud sõna sõnnik, kui laulus endas on rida: „Sa loodud sitast...“ Alates järgmisest teemast ei saa laulusõnu lahutada audiovisuaalsest sõnumist. Laulusõnad „Tänu punabolševikel / Kes kinkisid meile iseseisvuse / Aitäh Leninile kõige eest! / Me võitsime lotoga!“ seostuvad ekraanil nähtava Tartu rahulepingu tiitellehega ja tekstiga: „1920. a. Tartu rahuleping on sõlmitud tunnustamata kuritegeliku „riigi“ vahel“.

Joonis 3.

See tähendab, et hümnide parodeerimiselt on mindud üle eesti ajaloo otsesele halvustamisele. Kui laulusõnades võib veel näha mängu paroodia ja satiiriga seostuvat keelekasutust, siis ekraanil on nähtav dokument (Joonis 3), mille suhtes väljendab lisatud tekst selget seisukohta. Eestis on kaitstud magistritöö, mis käsitleb paroodiat õiguslikust aspektist: Maris Möls. Paroodia tingimused ja tähendus autoriõiguse piirangute süsteemis“ (https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51899/mols_ma_2016.pdf). Magistritöös on kirjas: „Õiguskirjanduses on kõige levinum kahte tüüpi paroodiateose eristamine: 1) paroodia mingi teose või selle autori üle ehk nn *target parody* (ingl k) ja 2) paroodia mingi teose abil ehk nn *weapon parody* (ingl k).¹⁴⁵ Vastavad terminid on tuletatud selliselt, et kui esimesel juhul on konkreetne teos või selle autor ise paroodia sihtmärgiks (ingl k *target*), siis teisel juhul kasutatakse teost kui nõ relva (ingl k *weapon*) mingi välise sihtmärgi parodeerimiseks“ (lk 28). Lisandub oluline täpsustus: „Mis on peamised olemuslikud erinevused nn *target parody* ja *weapon parody* vahel? *Target parody* puhul on lisaks naeruväärstavale elemendile oluline, et see suunab oma fookuse parodeeritavale teosele – kas teose autorile, stiilile, tegelastele või muule teosega seotule. *Weapon parody* eesmärgiks on enamasti naeruväärstada valitsevaid sotsiaalseid norme, mingit nähtust või kolmandate isikutega seotud teemasid. Kui *target parody* puhul on vältimatult vajalik teatud aspektide omandamine algselt teoselt, et seda oleks võimalik kommenteerida või kritiseerida, siis *weapon parody* erineb selle poolest, et ta ei kritiseeri ega kommenteeri originaalteost kui sellist, vaid selle asemel kasutab üksnes teatud originaalteose aspekte, et kommenteerida hoopis mingit muud teemat. Seega ei ole *weapon parody* looja sellisel määral sõltuv oma alusmaterjalist nagu *target parody* looja ja eelduslikult peab *weapon parody* autor ka vastava kohtuvaidluse tekkimisel leidma kaalukad põhjendused just selle konkreetse teose kasutamise õigustamiseks“ (Möls 2016: 29-30). Võib öelda, et hümnide näiline parodeerimine on olnud vaid ettekäändeks luua halvustav satiir eesti ajaloost, kasutades selleks ka valetamist. Viimane puudutab kerjusliku vaesuse teemat, sakslaste röövimist, ja juutide

tapmist Eestis: „Röövisime sakslasi ja kõik läks eestlastele. / Me tapsime siin kõik juudid, ja selles oli meil suur edu.“ Lisandub veel venelastega arveteõiendamisele vihjamine: „Saabub päev tuleb, saabub tund / Ütleme kõigile venelastele " minge nah"“. Taustaks foto EKRE tõrvikurongkäigust. Sakslaste teema taustaks on tekst 1919.a. maareformi käigus maade riigistamisest ja ka maade jagamisest Vabadussõjast osavõtnutele. Vabadussõda on seejuures väikese algustähega ja jutumärkides. Juutidega seoses on taustaks foto Klooga koonduslaagrist ja tekst: „Aktiivne osavõtt holokaustist 1941-44. Juba 1942 oli eesti kuulutatud juudivabaks – Judenfrei“. Raami loob lõpus alguse kordamine viitega debiilikutele riigitüüri juures ja algul näidatud footode kordamine Kaja Kallase valitsuskabinetist. Laulu lõppedes õhkab esitaja: „Jumal kaitse seda õnnetut territooriumi. Milline riik, sellised hümnid“. Seega ei ole hünni viisil loodud laul taandatav hünni paroodiale, vaid audiovisuaalset tervikut on kasutatud vahendina (relvaparoodiana) nii tänapäeva Eesti kui selle ajaloo halvustamiseks.

Viidatud kirjandus

Eesti Keele Seletav Sõnaraamat 2009. <https://www.eki.ee/dict/ekss/>.

Greimas, Algirdas J. and Courtes, Joseph 1982. *Semiotics and Language: An Analytical Dictionary*. (Advances in Semiotics.) Bloomington: Indiana University Press.

Jakobson, Roman 1960. Closing Statement: Linguistics and Poetics. In: *Style in Language*, Thomas A. Sebeok (ed.), 350–377. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Morris, Charles W. 1971. *Writings On the General Theory of Signs*. (Approaches to Semiotics, 16.) The Hague and Paris: Mouton.

Möls, Maris 2016. Paroodia tingimused ja tähendus autoriõiguse piirangute süsteemis. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51899/mols_ma_2016.pdf.

Searle, John R. 1995. *The Construction of Social Reality*. New York: The Free Press, Allen Lane.

Vastused prokuröri küsimustele:

- 1) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teos pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ on töötlus Eesti Vabariigi riigihümnist "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" (viis Friedrich Pacius, sõnad Johann Voldemar Jannsen), milliste tunnuste põhjal on sellest võimalik aru saada. JAH, põhjendus preambulas.**
- 2) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teoses pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ ja selle eessõnas sisaldub elemente, mis näitavad, et Jüri Kivit esitleb ja esitab nimetatud teost kui töötlust Eesti Vabariigi riigihümnist "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" (viis Friedrich Pacius, sõnad Johann Voldemar Jannsen), milliste tunnuste põhjal on sellest võimalik aru saada? JAH (vt tunnuste kohta preambulat), eessõnas vähem, aga lõpulauses – „milline riik, selline hümn“, kindlasti.**
- 3) **Milline tähendus on Jüri Kiviti poolt esitatud teoses pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ kasutatud sõnadel „debiilik“ ja „platsdarm“, kas antud kontekstis**

- on tegu neutraalse, positiivse või negatiivse tähendusega sõnadega?** Kogu sõnakasutust tuleks vaadata komplekselt+visuaal, vt vastust preambulas.
- 4) **Milline tähendus on Eesti Vabariigi Valitsuse liikmete (2022 oktoobri seisuga) fotode lisamisel videosalvestusele, kas nimetatud fotod on seotud Jüri Kiviti poolt esitatud teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnadega, millistega?** Vt p 3 ja konkreetselt ankurdamise kohta preambulas.
 - 5) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teoses pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnad „Sind loodi sitast“ on samatähenduslikud president Lennart Meri poolt 1997 aastal öeldud fraasiga „olukord on sitt, kuid see on meie tuleviku väetis“? Kas sõnadega „Sind loodi sitast“ antakse väärtushinnang, kas tegu on positiivse või negatiivse väärtustamisega?** Võib siduda küll Meriga, aga kahtlane, kas venekeelne vaataja seda seost tajub, nii et jääb lihtsalt negatiivne, sest väide „sitt on tuleviku väetis“ ei ole negatiivne, vaid positiivne ja jaatav, aga praeguse teose väljendis „sind loodi sitast“ ei ole „sitt“ väetise konnotatsiooniga, vaid lihtsalt halvustav, puht-negatiivne. Isegi kui vastuvõtja teab seda Meri lauset, ei teki tal sellega seost. Samas otsene seos tekib siin Makarevitši lauluga, kus on öeldud, et „tuleb mitte olla *govno*“. Eesti keelde ei olegi seda võimalik adekvaatselt tõlkida, „sitt“ sinna ei sobi, „sõnnik“ samuti mitte, eesti keeles ei olegi seda väljendit, mis vene keeles on täiesti tavapärane.
 - 6) **Vabadussõda lõppes Nõukogude Venemaa ja Eesti Vabariigi poolt Tartu rahu sõlmimisega 02. veebruaril 1920, millega üksteist ka vastastikku tunnustati. Välisministeeriumi kodulehe <https://www.vm.ee/rahvusvaheline-suhtlus-uleilmne-eestlus/suhted-teiste-riikidega/eesti-vabariigitunnustamine-ja-andmetel-tunnustas-Eesti-Vabariiki-pärast-Nõukogude-Venemaad-de-iure-järgmise-riigina-1920-suvel-Soome>. Jüri Kiviti poolt üles laetud videos on esitatud väide, et „1920 Tartu rahu sõlmisid kaks tunnustamata kuritegelikku „riiki““. Kas antud kontekstis on rahvusvahelise tunnustatuse puudumine tähenduselt samastatav sõnaga „kuritegelik“? Millise tähenduse annab antud kontekstis jutumärkide kasutamine sõna „riik“ puhul? Milline tähendus on lausel „1920 Tartu rahu sõlmisid kaks tunnustamata kuritegelikku „riiki“ tervikuna, kas tegu on Eesti Vabariigi suhtes esitatud väärtushinnanguga, kas tegu on positiivse või negatiivse väärtustamisega?** Jutumärkide selline kasutus võib tähendada: kõneleja ise pole räägituga nõus, ta on selle suhtes irooniline või tahab lihtsalt osutada, et tegemist pole tema enda sõnadega. Antud juhul viitavad nii kogu teksti esituse kontekst kui ka tekst esimesele ja teisele võimalusele. Selle kinnituseks on ka lause „milline riik, selline hümni“, millega põhjendatakse Eesti hümnit moonutamist ja naeruvääristamist, riigi ajaloo ja institutsioonide negatiivset kujutamist. „Kuritegelik“ seejuures ei ole jutumärkides ja siin tekib küll küsimus, millel see väide põhineb? Milles seisnes Eesti Vabariigi kuritegu aastal 1920 ja kes selle tuvastas? Sama kehtib ka Venemaa kuritegelikkuse kohta.
 - 7) **Kellele viidatakse Jüri Kiviti poolt esitatud teoses pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnades kasutatud lauses „Me tapsime siin kõik juudid“ sõnaga „me“ ehk „meie“?** Siin ei ole küsimus mitte ainult selles konkreetses lauses vaid üldse kogu tekstis, kui kasutatakse väljendeid „minu riik“ ja „meie“. Kuna kogu sõnum on ülesehitatud EV hümnile, siis justkui kuulub sinna „meie“ alla kogu EV rahvas (sellele

viitab ka eestikeelse aktsendiga venekeelne esitus). Eelistungil väidab Kivit, et selle „meie“ vormiga esindab ta ainult neid (väheseid) eestlasi, kes osalesid natsirežiimi käsilastena juutide hävitamises (vt lk 22 ja 23). Samas kuulajal, sõnumi vastuvõtjal ei ole kuidagi võimalik niisugusest „meie“ tükeldamisest aru saada.

- 8) **Kas Jüri Kiviti poolt teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ esitamine tervikuna (sealhulgas eessõna, sõnad, graafiline tekst, videole lisatud fotod kui esitamise visuaalne külg) on käsitletav väärtushinnangu andmisena Eesti Vabariigi ja/või Eesti Vabariigi riigihümni kohta, kas tegu on positiivse või negatiivse väärtustamisega? Sama, mis 1 ja 2 küsimus, preambulas on vastatud. Jah, negatiivne väärtustamine.**
- 9) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnad ja/või selle eessõna on Eesti Vabariigi ja/või Eesti Vabariigi riigihümni teotava, halvustava või solvava tähendusega? Jah.**
- 10) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnades ja selle eessõnas esineb Eesti Vabariigi ja/või Eesti Vabariigi riigihümni positiivselt kirjeldavaid sõnu, millised need on? Ei täheldanud, ja kui ongi, siis kindlasti jäävad ülekaalukalt negatiivse varju.**
- 11) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnades ja selle eessõnas esineb elemente, millega antakse väärtushinnang üksnes Eesti Vabariigi riigihümni ja mitte Eesti Vabariigile? Ei, ta ise vaatab neid ju ka koos – „milline riik, selline hümn“.**
- 12) **Kas Jüri Kiviti kehahoiak (istub tooli seljatoele toetudes jalg üle põlve) teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ esitamise ajal ning teose esitamine ainult vasaku käega on käsitletav väärtushinnangu andmisena esitatavale teosele, kas tegu on positiivse või negatiivse väärtustamisega? See ja kogu ülejäänud kontekst loovad ja tugevdavad negatiivset ja põlastavat muljet.**
- 13) **Kas Eesti Vabariigile väärtushinnangu andmine omaloominguliste sõnadega hümn esitamise teel on samastatav Eesti Vabariigi ametlikule sümbolile – hümnile väärtushinnangu andmisega või on tegu üksnes Eesti Vabariigile väärtushinnangu andmisega? Vt p. 11, neid ei saa lahus vaadata.**
- 14) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnades antud väärtushinnangud sõltuvad eessõnast ja mis põhjusel, kas eessõna muudab või toetab teose pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ sõnades antud väärtushinnanguid? Jah, toetab, vt preambulat.**
- 15) **Millisele auditooriumile on Jüri Kiviti poolt esitatud teos pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ suunatud? Arvestades sõnumi keelt, eelkõige venekeelsele EV vaatajale. Ja nagu ta mainib eelistungil, „tarkadele“ inimestele, kes ei solvu (vt lk 11, 23).**
- 16) **Kas Jüri Kiviti poolt esitatud teosel pealkirjaga „Mu riik on hulluks läinud“ on mingeid seoseid lisaks samale pealkirjale ja sõnades kasutatud väljendile „sitt“ ansambli Mashina Vremenisolisti Andrei Makarevitši samanimelise teosega „Моя страна сошла с ума“ („Mu riik on hulluks läinud“, vaadatav <https://www.youtube.com/watch?v=m81nIobVoNw&list=PPSV>, sõnad <https://lyricsonline.ru/32548-andrey-makarevich-moya-strana-soshla-s->**

uma.html), kas tegu on Andrei Makarevitši nimetatud teose paroodiaga? Vt „sitt“ kohta küsimus 6. Hümnite teotamise mõttes vahet pole, keda ta parodeerib või mitte. Samas on arusaamatu, miks peab üldse parodeerima Makarevitšit, kelle laul on kantud südamevalust oma maa (Venemaa) olukorra üle, see on tõelise patrioodi laul. Kiviti „paroodia“ on täiesti vastupidise intentsiooniga, see on oma maad ja riiki eitav (tegemist on tema jaoks territooriumiga, mida juhivad „debiilikutest ajutised likvidaatorid“) ja mingit positiivset programmi siin välja ei pakuta. Viide Makarevitšile on selles valguses siin eriti küüniline.

Vastused kaitsja küsimustele:

- 1) **Mida keeleliselt/semiootiliselt tähendab sõna hümn?** Siin tuleb lähtuda tähendusest eesti keeles: EKSS 2009 sätestab ‘hümni’ tähenduse nii:
 “hümn:
 1. teatava riigi, rahvuse, klassi, organisatsiooni pidulik esinduslaul. Eesti Vabariigi hümn.
 Liitsõnad: olümpia|hümn, rahvus|hümn, riigihümn.
 2. kirj muus ülev, pidulik ülistuslaul; selles laadis helitöö v. luuletus. Homerose, Pindarose hümnid. R. Glieri „Hümn suurele linnale”.
 3. piltl ülistus. Poeem, film on hümn loodusele ja merele. Linnud laulsid hümn kehvadele.” (<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=h%C3%BCmn&F=M>).
- 2) **Mida keeleliselt/semiootiliselt tähendab mõiste riigi hümn?** “hümn:
 1. teatava riigi, rahvuse, klassi, organisatsiooni pidulik esinduslaul. Eesti Vabariigi hümn.
 Liitsõnad: olümpia|hümn, rahvus|hümn, riigihümn.
 2. kirj muus ülev, pidulik ülistuslaul; selles laadis helitöö v. luuletus. Homerose, Pindarose hümnid. R. Glieri „Hümn suurele linnale”.
 3. piltl ülistus. Poeem, film on hümn loodusele ja merele. Linnud laulsid hümn kehvadele.” (<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=h%C3%BCmn&F=M>).
- 3) **Kas mõisted hümn ja riigi hümn on sünonüümid?** Antud teose kontekstis: jah.
- 4) **Kas keeleliselt/semiootiliselt tõlgendades saab hümniks nimetada/pidada ainult viisi ja selle alusel loodud signatuuri ilma sõnadeta?** Jah. Antud teose kontekstis on signatuur – kondensaatmärk Eesti Riigi hümnist.
- 5) **Kas keeleliselt/semiootiliselt tõlgendades saab riigi hümniks nimetada/pidada ainult viisi ja selle alusel loodud signatuuri ilma sõnadeta?** Jah. Antud teose kontekstis on signatuur – kondensaatmärk Eesti Riigi hümnist.
- 6) **Kas keeleliselt/semiootiliselt tõlgendades saab hümniks nimetada/pidada vaid konkreetse viisi sõnalist osa, s.o sõnu, ilma viisita?** Jah. Antud teose kontekstis on tegemist kondensaatmärgiga Eesti Riigi hümnist.
- 7) **Kas keeleliselt/semiootiliselt tõlgendades saab riigi hümniks nimetada/pidada vaid konkreetse viisi sõnalist osa, s.o sõnu, ilma viisita?** Jah. See ja eelnenud 6 küsimust on ühe sama asja kohta ja neile vastatakse pikemalt preambulas.
- 8) **Kas üldtuntud viisil tuntuks saanud laulu teksti asendamine täiesti teise tekstiga, on tegemist vana teksti moonutusega?** Küsimus ei ole laulus, millel on viis ja sõnad,

vaid kompleksis, mis on tervik, hümn kui Eesti Vabariigi sümbol. Samamoodi võiks küsida, et kas lipuvärvide kasutamine kuskil vales järjekorras ja valedes toonides on eesti lipu teotamine. Ei ole, aga lipu kasutamine põrandalapina või katkirebimine on. Pealegi tekst ei ole asendatud „täiesti teise tekstiga“, viited ja sarnasused algtekstiga on selgelt näha. Vt preambula.

- 9) **Kas juhul, kui üldtuntud viisile, millele ei ole seatud autoriõigusi, luuakse uued sõnad (luuletuse vormis) on tegemist vana teose töötlusega? Kas teose töötlus iseenesest on teost teotava iseloomuga? Vt 7 ja 8.** Jutt ei käi suvalisest „üldtuntud viisist“, vaid EV hümniks valitud meloodiast. Ja tegemist ei ole lihtsalt „teose töötlusega iseenesest“ vaid riigivõimu sümbolile ja riigile negatiivse hinnangu andmisel. Hümn meloodiale on loodud täiesti uued sõnad, mida hümn sõnadele loodud paroodiaks nimetada ei saa. Hümn pühalik tekst on lihtsalt asendatud halvustava ja laimava tekstiga, mille väärtuseline suunitlus on vastupidine hümn sõnadele.
- 10) **Kas p-s 9 nimetatud juhul võib olla tegemist uue kunstilise teosega?** Ei saa uueks nimetada teksti, mille üks osa, viis, on võetud teisest tekstist. Vormilt värsiline, kuid sisult labane ja kunstilise kontseptsioonita. Tegemist ei ole kunstiteosega, vaid heal juhul imitatsiooniga. Juri Lotman on artiklis „Kunsti olemusest“ kirjutanud: „Toimub huvitav asi: kunst tardub, muutub mittekunstiks, labastub, paljuneb, muutub epigoonlikuks... Need erinevad kunstilähedased liigid võivad imiteerida kõrget kunsti, progressiivset või reaktsioonilist kunsti, „ülalt“ tellitud või „alt“ või „kõrvalt“ tellitud kunsti. Kuid nad on alati imitatsioon“. Samas tähendab imitatsioon Lotmani jaoks ka halva maitse juurutamist. Võib öelda, et Jüri Kiviti video näol on tegemist vormilt just sellise imitatsiooniga ja sisult paskvilliga (vrld Vikipeedia määratlust: **Paskvill** (saksa keeles *Pasquill*) on teotav pilke- ja laimukirjutis, mis on suunatud sellele, et laimata teatavat isikut või tema au riivata), mis on suunatud riigile.
- 11) **Eesti lipu seadus § 3 on pealkirjastatud järgmiselt: Eesti lipu heiskamine Pika Hermannini torni. Mis on selle sätte reguleerimisala ehk millist tegevust reguleeritakse selle pealkirja kohaselt keelelise/semiootilise tõlgenduse alusel?** Siin ei ole küsimus semiootilises, vaid juriidilises sättestuses ja tõlgenduses.
- 12) **Eesti lipu seaduse § 3 lg 2 sättestab: Eesti lipu heiskamisel Pika Hermannini torni kasutatakse muusikalise signatuurina Eesti Vabariigi hümn, Friedrich Paciuse ”Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” (sõnad Johann Voldemar Jannsen) algusfraase ning langetamisel Gustav Ernesaksa ”Mu isamaa on minu arm” (sõnad Lydia Koidula) fragmendi baasil loodud signatuuri.**
- 13) **Kas keeleliselt /semiootiliselt tõlgendades Eesti lipu seaduse § 3 lg 2 järgmises sõnastuses: Eesti lipu heiskamisel Pika Hermannini torni kasutatakse muusikalise signatuurina Eesti Vabariigi hümn, Friedrich Paciuse ”Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” (sõnad Johann Voldemar Jannsen) algusfraase, on Eesti Vabariigi hümnina peetud silmas Friedrich Paciuse ”Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” teost ja/või selle alusel loodud signatuuri või siiski Friedrich Paciuse ”Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” teost koos Johann Voldemar Jannseni sõnadega kui ühtset tervikut? Ehk, et kas antud sätte kontekstis Eesti Vabariigi hümn = muusikaline teos + sõnad? Või tähendab see muusikalise teose viisi/meloodiat ilma sõnadeta? Vt 14**

- 14) **Kuidas keeleliselt tõlgendada sättes toodud lause osa: “kasutatakse muusikalise signatuurina...”? Kas muusikaliseks signatuuriks saab pidada Paciuse teose viisi/meloodiat?** Jah, saab. See signatuur on hümnini kui tervikteose MÄRK. Antud juhul esindab märk tervikteost ehk riigihümni.
- 15) **Kas Eesti lipu seaduse § 3 lg 2 sõnastusest tulenevalt saab meloodiat kasutada muusikalise signatuurina?** Jah, saab ja kasutatakse.
- 16) **Mida tähendab keeleliselt/semiootiliselt sõna teotama?** Vt preambula.
- 17) **Kas tegemist on väljendiga, mille korral isik avaldab teotatu aadressil oma subjektiivset hinnangut või teadlikult valeväiteid?** Mõlemad on võimalikud teotamise vahendid. Siin võib abiks olla võrdlus solvamise, teotamine on antud juhul riigi kui institutsiooni solvamine, kes ei saa ennast nii lihtsalt ja samade vahenditega kaitsta kui solvatud inimene.
- 18) **Mida tähendab keeleliselt/semiootiliselt satiir?** Satiir on kirjandusžanr, antud juhul ei ole tegemist kunsti ega kirjandusega. Vt preambula.
- 19) **Kas satiiri näol on tegemist Eesti ühiskonnas seni teadavaolevalt levinud ja aktsepteeritud huumorižanriga?** Ei ole laialt levinud (nõukogude ajal vähemalt sõna kasutati kindlasti rohkem), aga antud juhul see ei puutu asjasse. Oma satiirilise suhtumise väljendamiseks ei ole vajalik hümnini, mis, nagu Kivit ise ütleb, on „mõnede jaoks püha“, mõnitav kasutamine.
- 20) **Kui terav võib olla satiir, ehk milles seisneb vahetegu satiiri/muusikalise karikatuuri ja teotamise vahel?** Muusikalist karikatuuri siin ei olnud, meloodia oli piisavalt adekvaatselt edastatud. Teotamine teostati teiste vahenditega.
- 21) **Mida tähendab keeleliselt/semiootiliselt väljend väga primitiivne muusikapartii?** Ilmselt võib erinevate inimeste jaoks tähendada erinevaid asju, st gradatsioon on erinev. Kui eelistungil vastandatakse korduvalt Ernesaksa ja Paciuse meloodiaid, siis absoluutsest muusikalisest vaatepunktist on ka Ernesaksa meloodia üsnagi lihtsakoeline.
- 22) **Kas väljend väga primitiivne muusikapartii on teotava iseloomuga?** Ei, ja võib ka üldistavalt öelda, et hümnid ei olegi tavaliselt keerulise muusikapartiiga, mis on seotud nende funktsiooniga olla lihtsalt esitatav ja vastuvõetav.
- 23) **Kas faktiväitel sh ajaloolistel faktidel põhinevate väidete satiirilise luulevormi panemise ja avalikult esitamise näol ükskõik millise teosena, on tegemist teotamisega?** „Ükskõik millise teosena“ ei ole, aga meil on tegemist hümnini kuritarvitamisega. Ajaloolised faktid on siin kõik tendentslikult valitud ja hinnangutega võrreldud.
- 24) **Kas faktiväitel sh ajaloolistel faktidel põhinevate väidete satiirilise luulevormi panemise ja avalikult esitamise näol hümnina tuntud viisi kasutades, on tegemist teotamisega?** Vt 23.
- 25) **Kas faktiväitel, sh ajaloolistel faktidel põhinevate arhiivikoopiate ja ajaleheväljavõtete ekraanile kuvamise puhul on tegemist teotamisega?** Väga tendentslikult valitud, just selleks, et naeruvääristada Eesti Vabariiki alates selle sünnist kuni tänapäevani. On iseloomulik, et dokumentide tegelik sisu ja selle tõlgendamine laulus on vastuolus.

- 26) Kas süüdistuses viidatud J. Kiviti sõnastuses esitatud laulu sõnad on seostatavad ajalooliste faktiväidetega ning ajaleheväljavõtetega ning üldteada oleva ajalool põhinevaga? Puudutab teksti ja visuaali vahekorda, vt preambula.
- 27) Allolevas tabelis on kuvatud tekstid jagatuna kolmeks tulpaks, millest esimeses on ära toodud Eesti Vabariigi hümnini originaaltekst, teises prokuratuuri poolt kohtule esitatud vabatõlge (s.o ei ole otsetõlge) ja kolmandas tulpas J. Kiviti otsetõlge. Kaitsja palub esitatud salmide sõnu ja luulevormis teose pikkusi arvestades võrrelda teises ja kolmandas tulpas olevaid sõnu ja nende kattuvust esimese tulpaga. Kas kaitsja jaoks EV hümnini originaaltekst ei olegi luulevormis teos? Miks selline vastandus – ühel pool lihtsalt „salmid“ ja teisel „luulevormis teos“? Keelelis-semiootiliselt on tegemist ühe ja sama vormiga, teose pikkus ei ole siin üldse oluline (kas suurem on siis parem?). Võrrelda tuleks venekeelse originaaliga, need tõlked on mõlemad vigased.

Eesti Vabariigi hümn originaaltekst	Prokuratuuri poolt esitatud vabatõlge (11.10.2022 vaatlusprotokoll)	J. Kiviti poolt esitatud muusikalise teose otsetõlge (Tõlkinud J. Kivit, otsetõlge esitatud teosest)
<p>Mu isamaa, mu õnn ja rõõm, kui kaunis oled sa! Ei leia mina iial teal see suure, laia ilma peal, mis mul nii armas oleks ka, kui sa, mu isamaa!</p>	<p>Minu riik on hulluks läinud, Koos temaga mina. Sa iial ei leia Sellised debiilikuid roolis. Minu riik on hulluks läinud, Mu Eesti.</p>	<p>Minu riik on hulluks läinud Ja mina koos temaga. Ja ei leia kunagi sellised debiilikud tüüri juures. Minu riik on hulluks läinud, Minu Eesti.</p>
<p>Sa oled mind ju sünnitanud ja üles kasvatand; sind tänan mina alati ja jään sull' truuiks surmani, mul kõige armsam oled sa, mu kallis isamaa!</p>	<p>Sind loodi sitast, Kividest, soodest ja samblast. Aitäh punastele enamlastele et kinkisid meile iseseisvuse. Aitäh Leninile Meie võitsime loteriil.</p>	<p>Sa oled loodud sitast, Kividest, soodest ja samblast. Tänu punabolševikele Kes kinkisid meile iseseisvuse Aitäh Leninile kõige eest! Me võitsime lotogal!</p>
<p>Su üle Jumal valvaku mu armas isamaa! Ta olgu sinu kaitseja ja võtku rohkest õnnista, mis iial ette võtad sa, mu kallis isamaa!</p>	<p>Meid võtab vastu Washington ja Brüssel ja London. Me oleme kerjused, kuid uhked et meist sai NATO platsdarm Meil pole varsti süüa Kuid on padrunid</p>	<p>Meid võtab vastu Washington Ja Brüssel, ja London. Oleme vaesed, kuid uhked Et meist on saanud NATO tugipunkt Meil pole varsti enam midagi süüa Kuid padroneid on.</p>
	<p>Röövisime sakslaseid kuid kõik On eestlastele üle läinud Me tapsime siin kõiki juute Ja selles oli meil suur edu Saabub päev, saabub tund Kõikidele venelastele ütleme: „Minge nah!“</p>	<p>Röövisime sakslasi ja kõik läks eestlastele. Me tapsime siin kõik juudid, ja selles oli meil suur edu. Saabub päev tuleb, saabub tund Ütleme kõigile venelastele "minge nah"</p>
	<p>Minu riik on hulluks läinud, Koos temaga mina. Sa iial ei leia Sellised debiilikuid roolis. Minu riik on hulluks läinud, Mu Eesti.</p>	<p>Minu riik on hulluks läinud Ja mina koos temaga. Ja ei leia kunagi sellised debiilikud tüüri juures. Minu riik on hulluks läinud, Minu Eesti.</p>

- 28) Kas teises tulbas olev tekst on võetud esimesest tulbast, ehk kas teise tulba tekst moonutab esimese tulba teksti? Jah, on otsesed viited, indeksid, märgitud rohelisega.
- 29) Kas teises tulbas olev tekst on sarkastiline või teotava iseloomuga? Jah.
- 30) Kas kolmandas tulbas olev tekst on võetud esimesest tulbast, ehk kas kolmanda tulba tekst moonutab esimese tulba teksti? Jah.
- 31) Kas kolmandas tulbas olev tekst sarkastiline või teotava iseloomuga? 28-31 on üks küsimus, teise ja kolmanda tulba vahel ei ole sisulist erinevust ja meie lähtume ikka originaaltekstist, mis on muidugi nii sarkastiline kui teotav. Ja üldse pole oluline, kas ja

kuidas moonutatakse originaali. Sest tegu on mitte tavalise sõnalise tekstiga, vaid Tekstiga Lotmani mõttes, riigi sümboliga.

- 32) **Juhul, kui kummagi tulba (s.o ei teise ega ka kolmanda tulba) tõlkes olevate sõnade näol ei ole tegemist teotava iseloomuga tekstiga, siis kas teose “mu riik on hulluks läinud” videol taustana ilmuvad illustreerivad fotod, juhul, kui need põhinevad ajaloolistel faktidel ja/või meedias erineval ajajärgul esitatud artiklitel, teevad selle teose sõnad teotavaks? Kui jah, siis millised ja miks. Jah, on tegemist teotava tekstiga, pildid võimendavad sõnumit. Vt preambula.**
- 33) **Kas sõnastuse “mu riik on hulluks läinud” näol on tegemist hümni või selle meloodiat teotava sõnastusega? See rida üksi ei teota, aga me vaatame tervikut, vt preambula.**
- 34) **Kas valitsusliikmete fotode näitamise muusikavideo ajal sõnastusega “sellised debiilikuid roolis” (prokuratuuri esitatud nn vabatõlge) või “sellised debiilikud tüüri juures” (J. Kiviti poolt esitatud otsetõlge), on tegemist satiirilise või teotava väljendiga? Solvav igal juhul. Siin puudub satiirile omane distantseerumine – esitatakse reas valitsusliikmete fotod ja öeldakse, et nad on debiilikud.**
- 35) **Juhul, kui tegemist on teotava väljendiga, siis valitsusliikmete (avaliku elu tegelased) fotode näitamise ajal sõnastusega “sellised debiilikuid roolis”/“sellised debiilikud tüüri juures”, siis kas sellega teotatakse valitsuse liikmeid? Tuleb valitsuse liikmete käest küsida, aga vaadates viimase aja kohtuasju, siis kui keegi neist kaebaks solvamise pärast kohtusse, siis oleks küll lootust kahjutasule ja vaeväite avalikule tagasivõtmisele. Kuna neid nimetatakse likvidaatoriteks, siis peetakse vabariigi valitsust riiki likvideerivaks. Seda tehakse otse, mingite kunstiliste võteteta.**
- 36) **Juhul, kui eelmisele ehk p-s 31 nimetatud küsimusele on vastus jaatav, siis kas teotatud on nende või mõne sõnaga konkreetseid valitsuse liikmeid ehk isikuid, kelle fotod ekraanile ilmuvad või hümni? Tegemist audiovisuaalse tervikuga, milles teotatakse nii hümni kui valitsuse liikmeid. Lihtsustatult võib väita, et kui kohtusse minna, siis rohkem lootust on neil kahjutasu saada, kelle pilt ekraanil on.**
- 37) **Juhul, kui on teotatud fotodel olevaid valitsuse liikmeid, siis kas nende isikute teotamine on käsitletav hümni meloodia või hümni teotamisena? Otseselt mitte, isiku tasandil, aga kuna nad representeerivad riiki, siis kaudselt jah. Videoklipp on tervik ja teotamine laieneb kõigele kujutatule.**
- 38) **J. Kiviti on enne ülalviidatud sõnadega teose esitamist öelnud järgmise lause: “Kuid kuulates meie poliitikuid, saad viimasel ajal aru, et meil on tegu pigem juba mitte riigiga, lihtsalt territooriumiga, mida juhivad ajutised likvidaatorid”. Kas sellest lausest nähtub J. Kiviti subjektiivse hinnangu andmine eesti juhtivpoliitikute aadressil või on tegemist teadliku ja teadliku vaeväite esitamisega? See võiks olla eraldi kohtuasi ja ei puutu otseselt antud juhtumisse. Kogu videoklipi kontseptsioon põhineb mitmekordsel Eesti Vabariigi eitusel. Algab see Tartu Rahu eitamisega ja lõpeb valitsuse nimetamisega likvidaatoriteks. Ajaloo moonutamine leiab aset igas punktis.**
- 39) **Kas lause “Milline riik, sellised ka hümnid” keeleliselt/semiootiliselt tõlgendades on teotava iseloomuga? Jah, eriti kogu eelneva taustal, paneb punkti ja kinnistab vastuvõtu koodi.**

- 40) **Kas vene keeles eestikeelse aktsendiga laulmine võib olla satiirilise teose ja/või muusikalise karikatuuri tunnuseks või osaks? Juhul kui ei ole, siis palun põhjendada.** Aktsent ei puutu asjasse, siin ei ole tegemist muusikalise karikatuuriga. Kuid aktsent ka Kiviti teistes videoklippides on iroonilise ja mõnitava intonatsiooni loomise võte.
- 41) **Kas selline tegevus nagu seda on vene keeles eestikeelse aktsendiga laulmine, on meie kultuurikontekstis üldteadaolevalt aktsepteeritav, või kvalifitseerub see teotamiseks? Kui kvalifitseerub teotamiseks, siis miks? Ei teota, aga see annab meile aluse rääkida sellest, keda mõeldakse „meie“, sõnumi saatja all.** Aktsent loob iroonilise intonatsiooni, mis on osa videoklipi üldisest teotavast hoiakust.
- 42) **Millena vene keeles eestikeelse aktsendiga omaloodud sõnade esitamine tuntud meloodia nagu näiteks F. Paciuse viisi taustal on käsitletav? Kas tegemist võib olla omaloomingulistel sõnadel esitatud lauluga, satiirilise muusikalise karikatuurina millegi muuna?** Ei, vt eelnevaid punkte. See ei ole suvaline laul, vaid hümniviisil ja hümniviisi sõnu järgiv riigi sümboli teotamine.
- 43) **Kas vasaku käega süntesaatoril hümniviisi või meloodia mängimine on teotava iseloomuga? Kas teotatakse hümniviisi?** Ei, aga teotava põlgliku konteksti loomisele aitab kaasa. See tähendab, et hümniviisi asemel teotatakse riiki, mille hümniviisiga on tegemist. Hümniviisi iseloomustatakse videoklipi alguses muusikaliselt primitiivsena ja vasaku käega mängimise võimalus peaks olema selle tõestuseks. Kuigi hümniviisi suhtumine võib olla solvav, leiab Kiviti õigustuse selles, et tänu poliitikutest likvidatoritele ei saa enam rääkida Eesti riigist, vaid territooriumist. Kiviti ütleb: „Milline riik, sellised hümniviisid“. Kiviti teeb järelduse, et selles olukorras ei pea hümniviisi pühaks pidama.
- 44) **Kas vasaku käega süntesaatoril hümniviisi või meloodia taustal omaloodud sõnade saatmine on teotava iseloomuga? Kas teotatakse hümniviisi?** Tegemist travestiaga, kõrge stiili muutmiseks madalaks. Hümniviisi pühadus on asendatud omaloomingulise tendentsliku tekstiga, ajalooliste sündmuste demagoogilise esitamisega.
- 45) **Kas videol J. Kiviti loodud laulu sõnade „Mu riik läks hulluks, ja mina koos temaga“ järel ekraanile ilmuv K. Kallase foto, mille alla on trükitud venekeelne tekst „Üldrahvusliku mittenõustumise Eesti valitsus“ on tegemist video looja subjektiivse hinnanguga või teotava iseloomuga väitega.** Neid ei saa lahutada, kui sa oma subjektiivse hinnangu avalikult välja ütled, siis sa juba väidad seda. Juba klipi algul nimetab autor valitsust likvidatorite omaks ja sõnade kaudu tegelikult püüab faktide moonutamise abil seda argumenteerida.
- 46) **Juhul, kui tegemist on teotava iseloomuga tekstiga, siis kas teotatakse hümniviisi?** Jah, aga seda tehakse kogu tekstiga, mitte selle konkreetse osaga.
- 47) **Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade „Ja ei leia sa kunagi“ järel ministrite fotode kuvamine muuhulgas sõnade „selliseid debiilikuid tüüris“ taustal on oma iseloomult subjektiivne hinnang või on see teotava iseloomuga tekst või faktiväide? Juhul kui on teotava iseloomuga, kas teotatakse hümniviisi? Vt 45.** Aga teotatakse ka valitsust.
- 48) **Videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnadega „Sind loodi sitast“ taustal ilmutava president Lennart Meri pilt pealdisega „Olukord on sitta, kuid see on meie tuleviku väetis“ ja sama tekst vene keeles, on üldteadaolevalt Lennart Meri poolt**

väljaõeldud tsitaat, mida on kajastatud meedias ja mida võib pidada üldteadaolevaks faktiväiteks. Kas seda on võimalik keeleliselt tõlgendada erinevalt või teisiti, sh kedagi/midagi teotavalt, st kas selle esiletoomine antud teose sõnastusele lisanduva illustreeriva taustana on teotava iseloomuga või teeb J. Kiviti loodud teose kuidagi teotavaks? Kas see teotab hümni? See oli prokuröri küsimuses, vt 5 küsimuse vastus.

- 49) Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade “Aitäh punabolševikele” taustal ekraanile ilmuv pilt Eesti ja Venemaa rahulepingust, millel on allkirjad ja kirjalakid templitega, näol on tegemist meie ajaloolises kontekstis faktiliselt sõlmitud lepinguga, mis on üldteadaolev asjaolu või annab see ruumi muuks tõlgendamiseks, sh teotavaks? Kas see teotab hümni? Otseselt mitte, aga vt 23-26.
- 50) Kas videole allatrükitud venekeelne tekst “Tartu rahuleping 1920. a sõlmitud kahe tunnustamata kuritegeliku “riigi” vahel”, on tegemist J. Kiviti subjektiivse hinnanguga või teotava faktiväitega? Kas see teotab hümni? Vt 6.
- 51) Kas luuleread prokuratuuri poolt tõlgituna: Aitäh punabolševikele, kes kinkisid meil iseseisvuse, näol on tegemist sõnaselge punabolševike tänamisega ja nende ülistamisega, või teotamisega või on laulu videotausta arvestades tegemist siiski satiiriga, mida illustreerib avalikult kättesaadav foto? Üksikult vaadates võib ju rääkida satiirist, aga tekst on tervik, ja see konkreetne koht aitab jällegi negatiivse konteksti loomisele kaasa. Pealegi kuna eeldatav venekeelne vaataja ei pruugi Eesti ajaloost midagi teada, ei saa ta sellest satiirist aru ja võtabki tõesena.
- 52) Kas ka juhul, kui tegemist on üksikisiku subjektiivsel hinnangul põhineva punabolševike tänamise ja/või ülistamisega, siis kas see teotab hümni? Ei, aga loob negatiivse ettekujutuse Eesti Riigist.
- 53) Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade “Meid võtab vastu Washington” (ekraanile ilmub Valge Maja foto) “Ja Brüssel ja London” (ekraanile ilmuvad Brüsseli ja Londoni fotod) näol on tegemist sõnaselge viidatud linnade ja objektide tänamise, ülistamise või teotamisega? Kas see teotab hümni? Pole oluline.
- 54) Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade “Me puruvaesed, kuid uhked selle üle”, (ekraanile ilmub foto mehest tätoveeringuga käel, kes istub langetatud peaga) “et oleme NATO platsdarm” (ekraanile ilmub foto kaitseväelastest lippudega) on tegemist ülistamise, teotamisega. Kas see teotab hümni? Kindlasti mitte ülistamisega, negatiivne hinnang.
- 55) Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade “Meil pole varsti midagi süüa” (ekraanile ilmub foto lauast, millel on taldrik toiduga, laua taga istub inimene kahvel käes), “See-est on padruneid” (ekraanile ilmub foto kaitseväelastest kaitseväetehnikal) on tegemist ülistamise või teotamisega? Kas see teotab hümni? Loob negatiivset, halvustavat muljet Eesti Riigist.
- 56) Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade “Me röövisime sakslasi, ja kõik” (ekraanile ilmub vanaaegne perefoto ja venekeelne tekst “1919 aasta Maareform “Suurtelt maaomanikelt maa äravõtmise ja üleandmine sealhulgas “vabadussõjas” osalejatele) “Läks eestlastele” (ekraanile ilmub 25.10.1919 “Riigi teataja” väljaanne nr 79/80 foto) on tegemist J. Kiviti subjektiivse hinnanguga või teotamisega? Kas see teotab hümni? Igaüks neist eraldi pole oluline. See ja eelmised

on kõik üks küsimus osa ja terviku vahekorra ja videoreala tendentslikust valikust. Vastus on preambulas, vt eriti ankurdamise mõistet.

- 57) **Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade “Me tapsime siin juudid kõik” (ekraanile ilmuvad foto väravatest, mille kohal on pealdis “O.T., BETRIE’BE KLOOGA”, foto kaardist pealdisega “Judenfrei märke all”, “Holokaust natside okupeeritud Eesti territooriumil 1941-1944 ja tekst vene keeles “Aktiivne osavõtt Holokaustist 1941-44. Juba 1942. a Eesti oli kuulutatud juutidest vabaks-Judenfrei”) ”ja selles oli meil suur edu” on tegemist ülistamise, teotamise või siiski ajaloolistel faktidel põhineva ja toonast riigikorda arvestavalt satiirilise luuletuse riimiga? Juhul kui tegemist on teotamisega, siis kas see teotab hümni? Mida tähendab siin „siiski“? Missugust „toonast riigikorda“ arvestati? „Meie“ vormi kasutamine siin viitab just EV kodanikele, kes pealegi „aktiivselt“ osalesid. Ajaloolised faktid ja satiir – vt preambula.**
- 58) **Kas videolt J. Kiviti loodud laulu järgmiste sõnade “Saabub päev, saabub tund, Ütleme venelastele: “Minge nah!” (ekraanile ilmub foto inimestest, kelle kätes on põlevad küünlad ja tekst “Venelaste deporteerimine Eestist Algas- 2022, lõpp-???) on tegemist ülistamise, teotamise või siiski avalikult teadaolevalt alates 2022. a alguse saanud Eestis elanud radikaalsete vaadetega Vene Föderatsiooni kodanike ja kodakondsuseta isikute riigist väljasaamist arvestades satiirilise luuletuse riimiga? Kas see teotab hümni? Siin on küsimus hoopis rahvustevahelise vaenu õhutamises. Eestlaste nimel antakse venelastele sõnum, et valmistatakse nende väljasaatmiseks. Vt ka preambula.**
- 59) **Esitatud J. Kiviti poolt loodud teose lõppedes ajab J. Kivit käed laiali, seejärel paneb peopesad pea kohal kokku ja ütleb: “Jumal, hoia seda õnnetut territooriumit. Milline riik, sellised ka hümni. Nägemiseni, nägemiseni, mu kallid!” Kas nimetatud tegevus žestide ja selle juurde öeldu näol on midagi teotavat? Kas selline žestikuleerimine teotab hümni? Žestikuleerimine iseenesest, nagu ka vasaku käega mängimine, aktsendiga laulmine jne ei teota. Aga lausega „Milline riik, sellised ka hümni“ ütleb avalikult välja, et ta teotas selle „õnnetu territooriumi“ hümni, mitte ei esitanud meile satiirilist luuleteost.**